

ปัญหาเกี่ยวกับหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล*

มณูญ มณีวิทย์**

บทนำ

ประเทศไทยมีประชากรอาศัยอยู่รวมกันราว 65,931,550 คน มีรูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ ฮินดู ตามลำดับ ศาสนาอิสลามมีประชากรมากเป็นอันดับ 2 รองจากศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล เรียกผู้นับถือศาสนาอิสลามว่า “มุสลิม”

ในอดีตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นดินแดนของชนชาวมลายู ต่อมาได้ถูกผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ประชากรที่อาศัยอยู่ในดินแดนดังกล่าวจึงถูกปกครองโดยกฎหมายของประเทศไทย แต่จากที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการนับถือศาสนา หน่วยงานรัฐจึงได้ออกกฎหมายต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามขึ้นมาเพื่อบังคับใช้กับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สี่จังหวัดดังกล่าว

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหน่วยงานรัฐได้ออกกฎหมายพิเศษต่างๆ มาเพื่อปกครองมุสลิมในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ ดังนี้

1. กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ. 120
2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489
3. พระราชบัญญัติมีสยิดอิสลาม พ.ศ. 2490
4. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488
5. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491
6. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
7. คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) พ.ศ. 2554

* บทความนี้เรียบเรียงจากสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัญหาเกี่ยวกับหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปีการศึกษา 2559.

** นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

แต่ด้วยปัจจุบันกฎหมายที่บังคับใช้ยังมีบางส่วนที่ต้องทำการปรับแก้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีปัญหาที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิม

การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทว่าด้วยครอบครัวและมรดกของมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีในศาลโดยผู้พิพากษาและคณะตุลาการแล้ว ยังสามารถยุติปัญหาข้อพิพาทด้วย การประนีประนอมยอมความหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 26 (11) ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในการประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิมตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เมื่อได้รับการร้องขอจากมุสลิม โดยกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมนั้นจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 24 ดังนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (2) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (9) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (10) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(สัปบุรุษประจำมัสยิด หมายความว่า มุสลิมที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีมติรับเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด และมีชื่ออยู่ในทะเบียนสัปบุรุษประจำมัสยิด แต่ผู้นั้นจะเป็นสัปบุรุษเกินกว่าหนึ่งมัสยิดในเวลาเดียวกันไม่ได้)

(11) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

สำหรับวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้น พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 23 วรรคสอง ระบุว่า “การคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการให้อิหม่าม (ผู้นำศาสนาประจำมัสยิด) ประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นเป็นผู้คัดเลือก ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

โดยเมื่อมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดนั้นแล้ว คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็ต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 26 หนึ่งในนั้นก็คือ การประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิม โดยคณะกรรมการจะแต่งตั้งให้กรรมการอิสลามในคณะคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาท แต่สำหรับการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทนั้นกรรมการอิสลามในคณะทุกคนสามารถทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทได้ แต่ทั้งนี้ ก็จะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นด้วย จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่แล้วหัวหน้าฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาทจะเป็นผู้ทำหน้าที่นี้ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์มากกว่ากรรมการอิสลามประจำจังหวัดท่านอื่น และบางครั้งจะทำหน้าที่ตัดสินปัญหาข้อพิพาทเพียงคนเดียว ดังนั้น หากกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกไม่มีความรู้ในหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกอิสลามอย่างแท้จริง โดยในคณะอาจมีเพียงท่านเดียวที่มีความรู้ อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นทั้งในด้านบุคคลากรซึ่งอาจมีจำนวนที่ไม่เพียงพอ และประสิทธิภาพความถูกต้องในการประนีประนอมข้อพิพาทโดยบุคคลเพียงคนเดียว ไม่มีกรรมการอิสลามประจำจังหวัดท่านอื่นเข้าร่วมพิจารณาด้วย อาจทำให้เกิดความผิดพลาดและเสียหายเพราะปราศจากการตรวจสอบการทำหน้าที่ของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทได้

จะเห็นได้ว่า กระบวนการคัดเลือกและแต่งตั้งกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิม แม้จะมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ชัดเจนแล้วก็ตาม แต่คุณสมบัติที่กำหนดนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ต้องมีการปรับแก้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กำหนดว่า “เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี” นั้น อาจไม่เพียงพอ เพราะจะไม่ทำให้ทราบได้ว่า กรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้นั้นมีความรู้เพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะเข้ามาทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในตัวบทกฎหมายและหลักการของศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของ ผู้

ประนีประนอมคดีครอบครัวตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ว่า “ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์อื่นเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยคดีไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือเป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยคดีไม่น้อยกว่า 5 ปี” หรือในเรื่องการกำหนดอายุขั้นต่ำซึ่งในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม มาตรา 24 กำหนดอายุขั้นต่ำของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไว้ให้ไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ แต่สำหรับผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวกำหนดอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์

การกำหนดคุณสมบัติด้านความรู้ของคณะกรรมการอิสลามผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทที่กำหนดเพียงเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายอิสลามของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้นั้นมีแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็มาจากระบวนการคัดเลือกเท่านั้น ไม่ได้มีการสอบวัดความรู้หรือมีหน่วยงานใดรับรองหรือมีการขึ้นทะเบียนไว้ และในกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทก็อาศัยจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมเท่านั้น ไม่มีคู่มือในการปฏิบัติงาน อาจทำให้การทำงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขาดกบกร่องได้ เช่น ดำเนินการหาให้แต่ไม่ได้พิจารณาเรื่องทรัพย์สินไปในคราวเดียวกัน ภายหลังกลับมาพิจารณาทรัพย์สิน อาจไม่เหลือให้แบ่งก็เป็นได้

จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้ประนีประนอมข้อพิพาทรวมถึงกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนในเรื่องความรู้ความสามารถของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท ทั้งนี้ ปัจจุบันในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนเรื่องกฎหมายอิสลามโดยเฉพาะ เช่น มหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา (มหาวิทยาลัยฟาฏอนี) ซึ่งสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพมาทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทคดีครอบครัวและมรดกของมุสลิมได้ ดังนั้น จึงควรที่จะกำหนดคุณสมบัติวุฒิการศึกษาของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้ที่จะมาทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทคดีครอบครัวและมรดกอิสลามให้ชัดเจนโดยอาจต้องให้มีการสอบคัดเลือก หรือกำหนดประสบการณ์ทำงาน หรือต้องผ่านการอบรมโดยต้องขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อที่จะได้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดผู้ประนีประนอมข้อพิพาทคดีครอบครัวและมรดกที่มีคุณภาพได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดให้ตะโตะยุติธรรมคนเดียววินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายอิสลาม

เมื่อมีปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของมุสลิมแล้ว หากการประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่สามารถยุติปัญหาได้ มุสลิมทั้งสองฝ่ายจะต้องนำข้อพิพาทดังกล่าวมาสู่ศาลเพื่อให้ผู้พิพากษาและตะโตะยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดต่อไป โดยกระบวนการพิจารณาคดีของศาลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา 3 ให้ตะโตะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษา

ให้ตะโตะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม ในเรื่องครอบครัวและมรดกและให้ตะโตะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม และลงลายมือชื่อไว้ในคำพิพากษาที่พิพากษาคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้นด้วย

คำวินิจฉัยชี้ขาดของตะโตะยุติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น”

ปัจจุบันศาลยุติธรรมได้จัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกขึ้นมาเพื่อให้ตะโตะยุติธรรมนำไปใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายอิสลามคดีครอบครัวและมรดกของมุสลิมที่นำมาฟ้องร้องยังศาล แต่อย่างไรก็ดี แม้จะมีคู่มือดังกล่าว การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายของตะโตะยุติธรรมเพียงคนเดียวและคำวินิจฉัยนั้นยังให้เป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้ เป็นกระบวนการเบ็ดเสร็จปราศจากการตรวจสอบ หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความได้ โดยหากภายหลังมีการตรวจสอบแล้วพบว่าข้อผิดพลาดในการวินิจฉัยคดีจริง คู่ความหรือศาลก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อีก

เมื่อพิจารณาหลักการพิจารณาคดีตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 บัญญัติว่า

“ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้

- (1) ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง
- (2) ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย
- (3) ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา
- (4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
- (5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือนหรือปรับไม่เกิน

หนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

ผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจตาม (3) (4) หรือ (5)

การพิจารณาและพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ ยังมี การกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างจำกัด หากนำมาเปรียบเทียบกับ การพิจารณาชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายของคณะตุ้ะยุติธรรมคนเดียวแล้วเห็นได้ว่า เป็นการมอบอำนาจโดยไม่มีขอบจำกัด การชี้ขาดตัดสินปัญหาข้อกฎหมายอิสลามแล้ว ผลของคำวินิจฉัยมุสลิมต้องยึดปฏิบัติตามโดยไม้อาจโต้แย้งอะไรได้อีกดูจะไม่เป็นธรรมแก่มุสลิม เช่น ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 4807/2540 ที่ว่า

“โจทก์ฟ้องว่า โจทก์จำเลยเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและอยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้น บิดามารดาโจทก์ได้ทำหนังสือนาศาร์ซึ่งเป็นพินัยกรรมตามหลักศาสนาอิสลามยกที่ดินให้แก่โจทก์ จำเลยให้การต่อสู้ว่า หนังสือนาศาร์ที่โจทก์อ้างไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายอิสลามเพราะผู้ทำไม่ได้เปล่ง วาจา (ลาภาษ) แสดงเจตนาตามข้อความในหนังสือนาศาร์หรือกล่าวลาภาษไม่ถูกต้อง จึงมีข้อหาข้อกฎหมายว่า หนังสือนาศาร์ที่โจทก์อ้างนั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายอิสลามหรือไม่ เมื่อโจทก์จำเลย เป็นอิสลามมิกชนและมีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดปัตตานี การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมรดก ของผู้นับถือศาสนาอิสลามจึงต้องให้คณะยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้ กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 4 ศาลชั้นต้นจึง ให้คณะยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนี้

คณะยุติธรรมวินิจฉัยว่า หนังสือนาศาร์ของโจทก์เป็นหนังสือนาศาร์ที่มีเงื่อนไขและไม่ เปล่งวาจาจากกล่าวลาภาษซึ่งเป็นบทบังคับให้ผู้กล่าวปฏิบัติตาม หนังสือนาศาร์ของโจทก์เป็นหนังสือ นาศาร์ที่ไม่สมบูรณ์ตามหลักศาสนาอิสลาม คดีโจทก์จึงไม่อาจนำกฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดกมาใช้ บังคับ เมื่อคณะยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายอิสลาม คณะยุติธรรมจึงต้องลง ลายมือชื่อใน คำพิพากษาศาลชั้นต้นด้วย การลงชื่อของคณะยุติธรรมจึงชอบด้วยกฎหมาย”

จากคำพิพากษาดังกล่าว เมื่อคณะยุติธรรมมีคำวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามแล้วว่า หนังสือนาศาร์ของโจทก์ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นการพิจารณาโดยตนเองเพียงคนเดียว ซึ่งหากมีคณะยุติธรรมอีกท่านหนึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างไปได้ เช่น ตามที่ในมุมมองของโจทก์ที่เห็น ว่าหนังสือนาศาร์นั้นถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามแล้ว

3. ปัญหาเกี่ยวกับอายุความมรดกอิสลาม

ระยะเวลาในการแบ่งปันทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกซึ่งเป็นมุสลิมนั้น สามารถกระทำได้ เมื่อเจ้ามรดกได้เสียชีวิตไปแล้วแล้วเสร็จตราบเท่าที่ได้แบ่งปันถูกต้องครบถ้วนตามหลักกฎหมาย

อิสลาม โดยในข้อ 424 บัญญัติว่า “ตราบไตที่การรวบรวม การแบ่ง หรือจำหน่ายทรัพย์สินมรดกเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของบรรพนี้ยังไม่เสร็จสิ้น ให้ถือว่าทรัพย์สินมรดกยังคงอยู่ในระหว่างการจัดการ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก ทั้งนี้ ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้”

สำหรับอายุความมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มาตรา 1754 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรม มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

ถึงอย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย

ในการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้กับทายาทตามกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนั้น จะเกิดขึ้นได้ หากเจ้ามรดกไม่ได้แบ่งปันทรัพย์สินหรือทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ทายาทให้เสร็จสิ้นก่อนที่เจ้ามรดกจะเสียชีวิต แต่ถึงแม้จะทำพินัยกรรมไว้ก็ยังคงต้องมีการแบ่งปันทรัพย์สินมรดก เพราะตามหลักกฎหมายอิสลามนั้น ข้อ 373 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินมรดกจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ (5) มีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์สินมรดก” หมายความว่า ห้ามมิให้เจ้ามรดกยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทตามพินัยกรรมเกินกว่าหนึ่งในสามของทรัพย์สินมรดกที่มีอยู่ทำให้ทรัพย์สินมรดกในส่วนที่เหลืออีกสองส่วนจะต้องนำมาแบ่งปันให้แก่ทายาทอื่น ๆ ที่มีสิทธิได้รับต่อไป โดยบุคคลที่จะทำการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกนั้นคือ ผู้จัดการมรดก ซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือการแต่งตั้งของศาล ผู้จัดการมรดกจะต้องจัดการทรัพย์สินมรดกตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้ามรดกและต้องดำเนินการจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์สินมรดกตามลำดับที่กฎหมายอิสลามได้บัญญัติไว้ในคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ 418 เว้นแต่ เรื่องอายุความมรดกเท่านั้นที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 3 ที่บัญญัติให้นำ

หลักกฎหมายเรื่องอายุความมรดกตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องมรดกมาใช้บังคับ เนื่องจากอายุความมรดกตามหลักกฎหมายอิสลามนั้นไม่ได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 3 กำหนดให้นำอายุความมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1754 ที่ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือคดีฟ้องเรียกร้องตามข้อกำหนดพินัยกรรม และสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกก็กำหนดอายุความฟ้องร้องไม่เกิน 1 ปี นับแต่เจ้ามรดกตายนั้น กฎหมายดังกล่าวได้เริ่มใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 นับถึงปัจจุบันก็เป็นเวลากว่า 71 ปี โดยสังคมการเป็นอยู่ของมุสลิมในช่วงนั้นการอาศัยจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ญาติพี่น้องก็อยู่ใกล้ชิดกันในพื้นที่ใกล้เคียงจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากมีการสูญเสียของญาติพี่น้องก็สามารถที่จะรับทราบได้ในทันที ทายาทหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก็รู้เห็นได้ในขณะนั้น ระยะเวลา 1 ปี จึงถือได้ว่ายาวนานมากพอที่จะจัดการแบ่งปันทรัพย์มรดกของผู้ตายได้แล้วเสร็จ

แต่สำหรับปัจจุบัน สังคมมุสลิมได้แพร่ขยายอาณาเขตการอยู่อาศัยออกไปทั่วทุกภาคของประเทศไทยและต่างประเทศ การกำหนดให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก หรือผู้รับพินัยกรรม หรือเจ้าหนี้ของเจ้ามรดก ต้องใช้สิทธิฟ้องหรือเรียกร้องทรัพย์มรดกที่ตนมีสิทธิได้รับจากผู้ครอบครองหรือทายาทอื่นภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่ได้รู้ว่าเจ้ามรดกตายไปแล้ว โดยระยะเวลา 1 ปี สำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องในทางปฏิบัติของมุสลิมนั้น จะไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้บังคับใช้กับการจัดการเรื่องมรดกของมุสลิมได้อีกดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ประกอบกับการที่กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนั้น ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนตาม ข้อ 40 ของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) การมีภรรยาาก็ทำให้ผู้ชายมีบุตรมากตามไปด้วยกลายเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีทายาทมากมาย ผู้ชายบางคนมีลูกมากกว่าสิบคน ยิ่งไปกว่านั้นหากภรรยาและลูกของชายผู้นั้นไม่ได้อาศัยอยู่ที่เดียวกันอาจเป็นเพราะหน้าที่การงาน หรือการที่ภรรยาได้แยกกันอยู่แต่ยังไม่ได้หย่าขาดกัน ต่อมาชายผู้นั้นได้เสียชีวิตและมีทรัพย์มรดกที่ต้องแบ่งปันแก่ทายาท แม้ภรรยาและบุตรจะรู้ถึงการตายของเจ้ามรดกการที่ทายาทจะใช้สิทธิในการเรียกร้องมรดกของเจ้ามรดกอาจต้องใช้เวลามากกว่า 1 ปี อันเนื่องจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งเรื่องการเดินทาง เวลา ภรรยาหรือบุตรบางคนอาศัยอยู่ต่างประเทศเมื่อทราบถึงการเสียชีวิตของเจ้ามรดกแต่ก็ไม่สามารถกลับมาได้ทันเวลาในพิธีฝังศพของเจ้ามรดกได้ เนื่องจากพิธีศพของอิสลามนั้นจะต้องฝังศพภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เสียชีวิต เมื่อภรรยาหรือบุตรหรือทายาทอื่นรู้ว่าไม่สามารถมาได้ทันกำหนดพิธีฝังศพจึงไม่ได้เดินทางกลับมา ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าเจ้ามรดกนั้นมีทรัพย์มรดกที่ตนมีสิทธิได้รับ โดยเมื่อทราบภายหลังแต่เลยกำหนดระยะเวลา 1 ปี แล้วมาเรียกร้องทรัพย์มรดก ทายาทอื่นอาจยกอายุความมรดก 1 ปี ขึ้นต่อสู้ได้

ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า อายุความมรดกนั้นเป็นหลักกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาบังคับใช้ในทางปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดการจัดการทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกเกิดความล่าช้า แต่หากวิธีจัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกไปแล้วเป็นการขัดกับหลักกฎหมายอิสลาม และในภายหลังหากมีการตรวจสอบพบหรือมีทายาทอื่นซึ่งทราบในภายหลังมาขอรับมรดก ความผิดพลาดในการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของศาสนาอิสลามได้ เนื่องจากเกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ และสาเหตุที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 3 ที่ให้ใช้อายุความมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการพิจารณาตีมรดกของอิสลามเนื่องจากหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกไม่ได้กำหนดเรื่องอายุความมรดกไว้ ดังปรากฏในขณะประกาศใช้กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ. 120 ซึ่งประสบความสำเร็จในเรื่องกำหนดนับอายุความ จึงได้มีประกาศเสนอบติกระทรวงมหาดไทยดำเนินการตามกระแสพระบรมราชโองการกำหนดเรื่องอายุความมรดกไว้ให้ถือกำหนดอายุความมรดกมีกำหนด 1 ปี นับแต่เจ้ามรดกตายมาใช้บังคับกับเรื่องมรดกอิสลาม

ศาสนาอิสลามไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องอายุความมรดกไว้เป็นการเฉพาะ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจสืบเนื่องมาจากศาสนาอิสลามต้องการที่จะให้มุสลิมยึดถือและปฏิบัติในการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามเท่านั้น โดยไม่ให้เรื่องของระยะเวลามาเป็นข้อจำกัด หรืออุปสรรคในการปฏิบัติตามหลักศาสนาได้เท่านั้นเป็นประการสำคัญ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่มีความเกี่ยวพันกับความเชื่อทางศาสนาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะในเรื่องครอบครัวและมรดก หากการวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดีไม่สอดคล้องกับหลักการครองเรือนตามความเชื่อทางศาสนาของมุสลิมอาจเป็นการบั่นทอนความเป็นเอกภาพของสถาบันครอบครัวมุสลิมได้ วิธีการดำเนินชีวิตของมุสลิมทุกคนล้วนแล้วต้องการให้สอดคล้องกับคำสอนที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของได้บัญญัติไว้ กฎหมายครอบครัวและมรดกที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างไปจากหลักกฎหมายอิสลาม ดังนั้น หากมุสลิมต้องยึดถือและปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็อาจจะทำให้มุสลิมต้องดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากหลักการของศาสนาอิสลามได้

ในการยุติปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามโดยการประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นกระบวนการที่ดีเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับคู่ความได้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความรู้สึกในเรื่องของสถาบันครอบครัวซึ่งหากเลือกที่จะยุติปัญหาด้วยวิธีการประนีประนอมก็จะมีผู้แพ้ผู้ชนะในคดี ทุกฝ่ายสามารถที่จะหันหน้ามาคุยกันได้

เป็นไปตามหลักการปรองดองสมานฉันท์ แต่ทั้งนี้ กระบวนการประนีประนอมก็ต้องมีประสิทธิภาพทั้ง กระบวนการทำงานและคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ประนีประนอม

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร ผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท คดีครอบครัวและมรดก ดังนี้

- (1) กำหนดวุฒิการศึกษาทั้งสายสามัญ และด้านศาสนา
- (2) กำหนดให้มีการสอบแข่งขัน และมีการขึ้นทะเบียนรายชื่อผู้ประนีประนอมไว้ต่อสำนักงาน คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย
- (3) การประนีประนอมข้อพิพาทให้ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการจำนวน 3 คน และไม่ให้ทำหน้าที่อื่นใดในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
- (4) กำหนดให้มีการจัดการอบรมหลักสูตรการประนีประนอมจากศาลเยาวชนและครอบครัว กลางให้กับผู้ประนีประนอมและผู้เกี่ยวข้อง
- (5) จัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ระบุขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยละเอียดทุกขั้นตอนรวมถึง กระบวนการคัดเลือกผู้ประนีประนอม การคัดค้านการแต่งตั้งผู้ประนีประนอม
- (6) จัดทำข้อบัญญัติกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
- (7) จัดทำเอกสารแบบฟอร์มต่าง ๆ เช่น ใบร้องเรียน
- (8) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ. 2540 ดังนี้

“มาตรา “เมื่อมีกรณีพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวมรดกอิสลามเกิดขึ้นและคู่กรณีฝ่ายใดฝ่าย หนึ่งประสงค์จะนำคดีขึ้นสู่ศาล หรือเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีทั้งสอง ฝ่ายมาเพื่อทำการประนีประนอมข้อพิพาท เมื่อผู้ประนีประนอมหรือคู่กรณีเสนอข้อตกลงตาม ข้อตกลงการประนีประนอมข้อพิพาท ให้ศาลพิพากษาคดีตามยอมได้ให้คำวินิจฉัยหรือข้อตกลงในการ ประนีประนอมข้อพิพาท มีผลผูกพันบังคับต่อคู่ความทั้งสองได้ทันทีหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม ข้อตกลง

โดยหากการประนีประนอมข้อพิพาทไม่สามารถยุติปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว และมรดกของมุสลิมได้แล้ว คู่ความต้องนำข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรม ซึ่ง ตามพระราชบัญญัติให้ใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ให้นำกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมาใช้บังคับแทนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัวและมรดก ในทางพิจารณาคดีนั้น จะมีผู้พิพากษาหนึ่งพิจารณาตัดสินร่วมกับ ตะเฑาะยุติธรรมโดยตะเฑาะยุติธรรมจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดเฉพาะประเด็นข้อกฎหมายอิสลามโดยคำวินิจฉัย ชี้ขาดของตะเฑาะยุติธรรมเป็นอันเด็ดขาด ซึ่งเป็นการมอบอำนาจเบ็ดเสร็จไม่มีการถ่วงดุลอำนาจ ปราศจากการตรวจสอบ ซึ่งหากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายของตะเฑาะยุติธรรมผิดพลาดก็จะทำให้ เกิดความเสียหายแก่คู่ความโดยไม่สามารถที่จะแก้ไขได้อีก

ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 จากเดิมที่บัญญัติว่า

“มาตรา 4 การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา 3 ให้ตะโต๊ะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาคดีพร้อมด้วยผู้พิพากษา.....”

แก้ไขใหม่เป็น

“มาตรา 4 การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา 3 ให้ตะโต๊ะยุติธรรมสองนายนั่งพิจารณาคดีพร้อมด้วยผู้พิพากษา.....”

นอกจากนี้ การบังคับให้ใช้อายุความมรดกอิสลามเช่นเดียวกับอายุความมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบันระยะเวลา 1 ปี สำหรับการแบ่งปันทรัพย์มรดกของผู้ตายอาจไม่เพียงพอ กับการเติบโตขึ้นของสังคมมุสลิมที่ยิ่งแพร่ขยายการอยู่อาศัยไปทั่วประเทศไม่จำกัดอยู่เพียงแค่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังเช่นอดีต ประกอบกับหลักกฎหมายครอบครัวอิสลามอนุญาตให้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน ยิ่งทำให้ความยุ่งยาก สลับซับซ้อนในการแบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทผู้ตายได้ถูกต้องครบถ้วนตามหลักศาสนายังต้องใช้เวลามากกว่าหนึ่งปี เพื่อให้การแบ่งปันมรดกของเจ้ามรดกให้ถูกต้องครบถ้วนตามหลักกฎหมายอิสลาม โดยศาสนาอิสลามไม่มีการกำหนดเรื่องระยะเวลาในการจัดการมรดกของผู้ตายไว้ ดังนั้น หากจะกำหนดอายุความมรดกไว้จำเป็นต้องเพิ่มระยะเวลาจากหนึ่งปีเป็นสามปี โดยแก้ไขพระราชบัญญัติให้ใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489

ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้แก้ไขกฎหมายในพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 3 จากเดิมบัญญัติว่า

“ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก ทั้งนี้ ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้”

แก้ไขใหม่เป็น

“ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้”

สำหรับอายุความมรดก “ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดสามปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรม มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสามปี นับแต่เมื่อผู้รับ พินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม

สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เมื่อเจ้า มรดกตาย”

บรรณานุกรม

กิตติศักดิ์ ปรกติ. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย, สัมมนาทางวิชาการประจำปี คณะนิติศาสตร์ ครั้งที่ 5, กฎหมายการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย, หน้า 3-11.

อุस्ताฮอับดุลชชะกูร์ บิน ซาฟิอีย. กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก [ออนไลน์]. 2554. เข้าถึงได้จาก: <http://oknation.nationtv.tv/blog/shukur/2011/01/16/entry-3> (20 , มกราคม 2560)

สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณวันที่ 31 ธันวาคม 2558 [ออนไลน์]. 2559. เข้าถึงได้จาก: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat58.htm (20 มกราคม 2560).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก.

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489.

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยพินัยกรรม หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนและลบชื่อออกจาก ทะเบียน ผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว พ.ศ. 2554ใ

คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม).